

Skjemainformasjon

Skjema	Søknadsskjema for museumsprogrammer 2015
Referanse	1005283
Innsendt	23.04.2015 22:25:10

Opplysninger om søker

Søker

Navn på organisasjonen	Valdresmusea AS
Institusjonens leder	Ole Aastad Bråten
Postadresse	Tyinvegen 27
Postnr / Poststed	2900 FAGERNES
Tlf. til organisasjon	61359900
E-post til organisasjon	info@valdres.museum.no
Prosjektets kontaktperson	Ole Aastad Bråten
Tlf. til kontaktperson	61359911
E-post til kontaktperson	ole-aastad.braten@valdres.museum.no
Nettside	http://www.valdresmusea.no
Org. Nr	990 209 081

Opplysninger om prosjektet

Prosjekt

Søknaden gjelder

Samfunnsrolle

Tittel på prosjektet

Manifest

Sammendrag av prosjektet

I 2012 og 2013 arbeidet Valdresmusea med prosjektet «Folkemusikk og nasjonalisme». Utstillinga, med same namn, vart omtala som banebrytande og aldri før hadde fortellinga om den norske folkemusikken vorte framstilt i eit breiare kulturhistorisk bilete.

No ynskjer Valdresmusea å arbeide vidare med tematikken og undersøke politiske og kulturelle miljø i Noreg og Sverige i vår tid. Arbeidet skal føre fram til utstillinga «Manifest - nasjonalistiske rørsler i Noreg og Sverige».

Mål med prosjektet

Målet med «Manifest - nasjonalistiske rørsler i Noreg og Sverige» er å rette merksemda mot nyare ideologiske rørsler og politiske underskogsstraumar, som på ulikt vis knyter band til folkemusikk og folkekulturell estetikk.

I Noreg er tilhøva mellom folkekulturutrykka og dei nasjonale rørslene lange og sterke. For mange verkar denne koplinga uproblematisk og er sjeldan til gjenstand for kritisk refleksjon. I Sverige er bilete meir komplisert og koplinga mellom dei nye nasjonalistiske rørslene og folkekulturen meir problematisk.

Kvifor er det slik og kvifor tyr nasjonalistiske rørsler framleis til tradisjonell folkloristisk estetikk? Korleis reagerer norske og svenske folkekulturutøvarar på å stå i sentrum for dei nye nasjonalistiske rørslene - rørsler som dei mest truleg ikkje sluttar seg til?

Med «Manifest - nasjonalistisk rørsler i Noreg og Sverige» er det eit mål å stille spørsmål og søkje svar ved underkommuniserte emne i norsk og svensk samfunnsliv.

Beskrivelse av prosjektets overføringsverdi

Lik som «Folkemusikk og nasjonalisme» vart ei omdiskutert utstilling som la rammer for ordskifte og debatt, er det også eit mål at ein med utstillinga «Manifest - nasjonalistiske rørsler i Noreg og Sverige», skal opne musea, skulene og biblioteka for samtale og debatt om folkekultur, identitet, politikk og ideologi.

OPNE OPP:

Forskning og formidling innafor museumssektoren har størst verdi om det speglar og tek innover seg mangfaldet og kompleksiteten i kultur, politikk, ideologi og samfunn, i fortid og i vår eiga tid. Musea rommar derimot ikkje sjeldan unyanserte framstillingar av den norske kulturrøyndomen og for mange er musea fyrst og fremst tenkt rolla som vaktar og formidlar av nasjonens heilage relik. Samlingane og kjeldemateriale romar òg store hol og i mange tilfelle er ikkje forteljningane og minna etter dei som valde å stå på utsida av eit majoritetssamfunn, rekna med når dei store linene har vorte rissa ned.

Eit mål med utstillinga er å røre ved komplekse og vanskelege livsval. Då må vi våge oss bort frå det konforme og trivielle og i staden gje rom for menneske og livshistorier vi sjeldan ser eller høyrer. Motivasjonen i prosjektet er ikkje å provosere, men å formidle verda slik ho utfaldar seg i den verkelege verda - på utsida av museumsskigarden.

DEBATT OG MEININGSBRYTING:

I samarbeid med Holocaustsenteret og debattserien «Valdresdebattane» (sjå omtale), er det eit mål for Valdresmusea å invitere til ordskifte om dei nemnte problemstillingane - gjennom seminar, foredrag og debattmøte. Utstillinga skal òg innehalde ei mobil utgåve som kan gjerast tilgjengeleg for bibliotek og museum i tillegg til utstillinga ved Valdres Folkemuseum.

Prosjektbeskrivelse

Med utstillingsprosjektet «Folkemusikk og nasjonalisme» vart historia om den norske folkemusikken presentert i eit breitt ideologisk bilete, frå nasjonalismen sitt hundreår på 1800-talet og fram utpå 1990-talet. Med utstillinga vart Valdresmusea nominert til Årets museum i 2013.

No ynskjer Valdresmusea å arbeide vidare med tematikken. I det høve søkjer vi Norsk kulturråd om kr 700 000 til studiet av nasjonalistiske miljø i Noreg og Sverige i vår tid, og til produksjon av utstillinga «Manifest - nasjonalistiske rørsler i Noreg og Sverige».

Sikre samarbeidspartar i «Manifest» er Holocaustsenteret, Norsk institutt for bunad og folkedrakt, forskar Didrik Søderlind og

debattserien

«Valdresdebattane» (Nord-Aurdal folkebibliotek). Vi er òg i dialog med Värmlands Museum og nettstaden «Folkmusiker mot "främlingsfientlighet» om mogleg samarbeid i prosjektet.

KVIFOR VIDAREFØRING?

Folkemusikk og folkedans er eit av satsingsområda ved Valdresmusea. Arbeidet her har oftast vore sakleg og konsensusprega - ei stadfesting av norsk identitet og kvardagsliv. Dette står i sterk kontrast til musea sitt samfunnsoppdrag som i stor grad handlar om å fremje kritisk refleksjon og skapande innsikt.

For, musea skal vere meir enn koselege, hyggelege og bekreftande for norsk identitet. Musea skal i staden stille spørsmål ved den og skape uro. Musea skal gje rom til alt det som ikkje stemmer, ikkje passar inn, ja, til og med det vi ikkje forstår, ikkje kan forklare.

Slik utfordrar vi museumssynet til Moltke Moe som i 1894 opna Norsk Folkemuseum og som sa at eitkvart folkemuseum skal vera som «et speilbillede av folkets liv», og Anders Sandvig på Maihaugen på Lillehammer som ville lage eit museum som var ei «billedbok».

Stadfesting og spegling er ikkje einaste målestokk for historieskriving og formidling ved norske museum. For fortida er fortid, den er forskjellig, til dels framand, den kan vera skremmande, og ikkje sjeldan er vi faktisk glad for at den er - historie. Tilbakelagt.

FAGELEGE LØFT:

Arbeidet med «Folkemusikk og nasjonalisme» var eit stort fagleg løft for Valdresmusea og opna dører til kunnskapsmiljø utanfor Valdresmusea sin skigard. Utstillinga skapte blest om folkemusikk og folkedans, fyrst og fremst fordi ein våga stille spørsmål ved vanskelege og underkommuniserte sider ved folkemusikkhistoria. Mellom anna viste utstillinga kva som skjer når sverming for folkekulturen får plass innafør dei fascistiske miljøa.

Utstillinga skilde òg mellom dei nasjons- og institusjonsbyggjande prosessane, som har funne stad i mange statar, og nasjonalismen (og noko seinare fascismen) som ideologisk idé som har kome til uttrykk på ulikt vis i dei europeiske landa. Soleis vart ein viktig del av utstillinga ein meir generell presentasjon av allmenne kulturelle trekk i europeisk kulturhistorie, slik som innsamlings- og foredlingstanken med konsekvensar for både musikken og gjenstandsproduksjonen.

Folkemusikken før og under Andre verdskrigen stod sentralt i utstillinga og forholdet mellom den tyske og norske nazismens kulturideologi var den delen av utstillinga som vekte størst interesse. Den tyske SS-sjefen Heinrich Himmler plasserte den norske folke-kulturen høgt innafør det germanske kulturhierarkiet. I utstillinga såg ein på kva som var motivet hans for eit slikt syn, og kvifor Himmler var interessert i folkemusikk, arkeologi og bygningsvern.

I arbeidet med «Folkemusikk og nasjonalisme» vart vi gjort merksame på utviklinga i Sverige, der folkemusikarar dei siste åra har gått sterkt ut mot det dei oppfattar som aukande bruk av svensk folkemusikk frå ei politisk høgreside. Vi undersøkte fenomenet og fann det svært interessant. Likefullt vart det vanskeleg å få plass til ein meiningsfull presentasjon av dette fenomenet, med den vinklinga vi hadde valt for «Folkemusikk og nasjonalisme». Det var då. No grip vi fatt i tematikken på nytt og vender blikket mot dei nasjonalistiske tendensane i Noreg og Sverige i vår eiga tid.

KVIFOR ER TEMAET VIKTIG?

Historia og forteljingane er viktige, men det er ein fare dersom ein les tematikken om folkemusikk og nasjonalisme som eit historisk avslutta fenomen. Framleis ser ein folkeleg kultur, særleg musikk, dans og drakter, bli brukt i politiske og ideologiske samanhengar. I Sverige, til dømes, finn ein politiske miljø som talar varmt for vern av svensk nasjonal kultur, og politikarar som ber folkedrakter som kulturpolitiske vern mot mangfald og integrering. Særleg gjeld dette for riksdagspartiet Sverigedemokraterna, som hausten 2014 gjennomførte sitt beste val noko sinne med ein oppslutning på 13 %. Per 28. februar 2015 ligg oppslutninga på i overkant av 13 %.

SVERIGEDEMOKRATERNA:

Sverigedemokraterna er sterkt kritisk til den rådande mangfaldskulturen. Tidlegare kulturpolitisk talsmann, Johnny Skalin, har i fleire intervju signalisert at han ynskjer å stoppe tilskott til verksemder som fremjar «den multikulturelle samhøllsordningen», og har nemnt afrikanske dansekurs som døme på nett det. I staden ynskjer han ei markant satsing på tradisjonell svensk kultur og ei styrking av kulturminnevernet.

Andre politikarar i Sverigedemokraterna har uttrykt misnøye mot Riksdagen som ikkje prioriterer tilstrekkeleg den svenske kulturen og identiteten. Skattepengane bør gå til det som bevarer og vidarefører vår kulturarv, seier fleire i partiet, som òg hevdar at Sverigedemokraterna er det einaste partiet som stør dokumentasjons- og arkivarbeid om svensk folkemusikk og svenske folkedrakter.

Folkekulturfeltet generelt og svenske folkemusikarar spesielt har reagert på utspela frå Sverigedemokraterna og nasjonalistiske grupperingar elles, og har samla seg i grupper på sosiale medie som «Svensk folkkultur - mot Sverigedemokraterna»

og «Folkemusiker mot främlingsfientlighet», i demonstrasjonar, konsertar og folkemøte - mot rasisme og framandhat. Kvifor skjer ikkje dette i Noreg?

I Sverige reagerte musikarar og folkekulturutøvarar då leiaren i Sverigedemokraterna, Jimmie Åkesson i 2010 stilte i folkedrakt under opninga av Riksdagen. Forskjellen til Noreg er slående. Ingen reagerte då stortingspresident Olemic Thommessen stilte i bunad i Stortinget under feiringa av 200-årsjubileet og den norske grunnlova.

STEMMER FRÅ ULIKE MILJØ:

I utstillinga vil vi gje stemme til representantar frå ulike politiske og ideologiske miljø. Med brillene til Jimmie Åkesson på nasen, vil det truleg vera mogleg å svara ja på spørsmålet om det finst samanhengar mellom svensk folkekultur på eine sida og Sverigedemokraterna sitt kulturelle program på andre sida. Åkesson og partifellane viser på utsida interesse for den svenske folkekulturen og plasserer denne høgt innafor det svenske kulturhierarkiet. I utstillinga ynskjer vi å sjå på motivet hans for dette. Kvifor er Åkesson så interessert i bunadbruk og kulturvern?

Folkemusiker mot främlingsfientlighet

NASJONALISME I NOREG I DAG:

I «Folkemusikk og nasjonalisme» såg vi korleis striden omkring unionsoppløysinga førte til at dei nasjonale kreftene i Noreg vart knytte til ein ideologi med folkeopplysning og demokratiske grunnverdiar, gjerne med politisk forankring til partiet Venstre. I Sverige har vi inntrykk av at dei nasjonale kreftene i større grad knytte seg til den politiske høgresida.

Kvifor verkar nasjonalismen så ulikt i dei to nabolanda? Kvifor blir så ulike politiske og ideologiske miljø trekte mot den same folkloristiske estetikken, den same folkekulturen? Kva slags konsekvensar får dette for kulturutøvarane som med sin musikk, dans og drakter, står midt i dette? På 1970-talet vart folkekulturen i Sverige og Noreg brukt som bidrag til eit inkluderande og mangfaldig kulturliv. Folkekulturen vart dørpnar til det fleirkulturelle, mot mainstream, forflating og einsretting. Dei seinaste tiåra er det likevel teikn som tyder på at det har vokse fram nasjonalistiske miljø som ikkje høyrer heime innafor dei tradisjonelle politiske rammene, men som like fullt søkjer ein folkekulturell profil med referansar til den nordiske folkekulturen. Dette vil me sjå nærare på.

NASJONALISME I SVERIGE I DAG:

Dei siste åra har det (særleg i Sverige) kome til høgreekstreme miljø som gjer forsøk på å etablere eit intellektuelt og kulturelt preg. Sidan dyrkinga av ein kulturell identitet står sentralt i desse miljøa, tek dei ofte i bruk kulturuttrykk som folkemusikk (som i seg sjølve ikkje er berar av noko politisk tankegods) - i si eiga ideologiske verd. Samstundes forsøker dei høgreekstreme miljø også å påverke kulturmiljøa som dei tek del i, innafrå.

Eit sentralt omgrep for dagens høgreekstremistar er «metapolitikk», lånt frå marxisten Antonio Gramsci. Metapolitikken hevdar at kultur og mentalitet må endrast før politisk handling kan oppstå. Dette gjer at høgreekstremistar aktivt oppsøker og engasjerer seg i visse kulturmiljø og -uttrykk for sidan å politisere dei innanfrå.

Dei nye nasjonalistiske rørslene har allereie festa seg i deler av Skandinavia. «Identitär» er ei slik politisk-filosofisk rørsl, etablert i Frankrike på 1990-talet, og med greiner til fleire europeiske land. Identitär-rørsla har late seg inspirere av «Nye Høgre» (GRECE) i Frankrike, radikalkonservatisme frå mellomkrigsåra (Völkish-rørsla) og den britiske nasjonalanarkisme («Troy Southgate»). Rørsla er heterogen og internasjonal og synest gjennom organisasjonar, publikasjonar, internettforum og bloggar. Fellesdrag blant identitärarane er antiliberalisme, regionalisme, kritikk av ikkje-europeisk innvandring og sverming for europeisk kultur.

Ein ser også einskilde musikkmiljø tek til seg element frå folkemusikken som uttrykk for kulturell og nasjonal stoltheit. Særleg markant er dette innan ekstremmetallen, der ei dyrking av det norrøne gjer seg uttrykk i flørt med folkemusikken.

MOTIVASJON:

Motivasjon for arbeidet med «Manifest - nasjonalistiske rørslar i Noreg og Sverige», ligg i opplysningstanken - om å gjera folk i stand til å forstå politiske og ideologiske trendar, og dei konsekvensane desse får for samfunnet vårt, for kulturen vår. Perspektivet er om lag det same som i «Folkemusikk og nasjonalisme», men denne gongen peikar tidspila mot notida. Korleis kan vi sjå og forstå nasjonalistiske krefter som i dag kastar blick på vår skandinaviske folkekultur?

PLANLEGGING OG ORGANISERING:

Valdresmusea er ansvarleg for planlegging og førebuing, koordinering av innsatsen med samarbeidspartane, gjennomføring av dokumentasjon og produksjon av utstillingane.

Valdresmusea er òg ansvarleg for arbeidet med økonomi og finansiering. Konstituert direktør Ole Aastad Bråten er kontaktperson for prosjektet.

MÅLGRUPPE:

Målgruppa for utstillinga er menneske i alle aldrar med interesse for kunst, kultur, politikk og samfunn. Valdresmusea har om lag 45

000 besøkande kvart år, og som utgjør ein brei samansett gruppe menneske: forskarar, studentar, handverkarar, friviljuge og utanlandske turistar. Med ei generell styrking av fagområda folkemusikk, folkedans, instrument og folkedrakt, er det mål om å nå endå fleire menneske.

Prosjektbudsjett

Prosjekt	
Startdato / Sluttdato	01.09.2015 - 31.12.2017
Søknadssum kulturrådet for hele prosjektperioden	700000
Budsjettramme for prosjektperioden	1400000

Budsjett for første år			
UTGIFTER			
Hva	Beskrivelse		Sum
Personalkostnader (lønn/overhead)	Administrasjon og tilrettelegging		kr 50 000,00
	Forskning og dokumentasjon		kr 100 000,00
Varer/utstyr			kr 0,00
Tjenester kjøpt av andre			kr 0,00
Andre utgifter (spesifiser)			kr 0,00
Totale utgifter			kr 150 000,00
INNTEKTER			
Beskrivelse	Tilskudd bekreftet		Sum
<u>Søknadssum Norsk kulturråd</u>			<u>kr 100 000,00</u>
Valdresmusea	Ja		kr 50 000,00
Totale inntekter			kr 150 000,00

Budsjett for andre år			
UTGIFTER			
Hva	Beskrivelse		Sum
Personalkostnader (lønn/overhead)	Administrasjon og tilrettelegging		kr 150 000,00
Varer/utstyr	Forskning og dokumentasjon		kr 200 000,00
Tjenester kjøpt av andre	Design og kreativt arbeid		kr 100 000,00
Andre utgifter (spesifiser)			kr 0,00
Totale utgifter			kr 450 000,00
INNTEKTER			
Beskrivelse	Tilskudd bekreftet		Sum
<u>Søknadssum Norsk kulturråd</u>			<u>kr 300 000,00</u>
Valdresmusea	Ja		kr 150 000,00
Totale inntekter			kr 450 000,00

Budsjett for tredje år			
UTGIFTER			
Hva	Beskrivelse		Sum
Personalkostnader (lønn/overhead)	Administrasjon og tilrettelegging		kr 150 000,00
Varer/utstyr	Forskning og tekstproduksjon		kr 200 000,00
Tjenester kjøpt av andre	Design og kreativt arbeid		kr 100 000,00
	Produksjon av utstillingsmateriell		kr 200 000,00
Andre utgifter (spesifiser)	Tilrettelegging av utstillingslokale		kr 100 000,00
	Utstillingsopning		kr 50 000,00
Totale utgifter			kr 800 000,00

INNTEKTER

Beskrivelse	Tilskudd bekreftet	Sum
<u>Søknadssum Norsk kulturråd</u>		<u>kr 300 000,00</u>
Oppland fylkeskommune	Ja	kr 100 000,00
Fritt Ord	Ja	kr 150 000,00
Valdresmusea	Ja	kr 150 000,00
Valdreskommunane	Nei	kr 100 000,00
Totale inntekter		kr 800 000,00

Framdriftsplan

Framdriftsplan for hele prosjektperioden

Startdato / Sluttdato

01.09.2015 - 31.12.2017

Fyll ut aktivitetsplan for prosjektet under

Tittel	Fra dato / Til dato
Møte med samarbeidspartar, intervju og datafangst	01.09.2015 - 31.12.2015
Møte med samarbeidspartar, intervju og datafangst	01.01.2016 - 31.12.2016
Tekstskrivning og produksjon av utstilling	01.01.2017 - 31.05.2017
Tekstskrivning og produksjon av utstilling	01.06.2017 - 31.12.2017
Ferdigstilling og opning	01.01.2017 - 31.01.2018

Andre opplysninger

Prosjektperioden strekker seg frå september 2015 til desember 2017, tilsaman 2 1/2 år. Opning av utstillinga "Manifest - nasjonalistiske rørsler i Noreg og Sverige " på Valdres Folkemuseum i januar 2018.

Samarbeidspartnere

Samarbeidspartnere

Har du en samarbeidspartner

Samarbeidspartner 1

Navn på samarbeidende organisasjon/institusjon

Holocaustsenteret (HL-senteret)

Er det inngått formell samarbeidsavtale

Postadresse

Postboks 1168 Blindern

Postnr / Poststed

0381 Oslo

Kontaktperson

Terje Emberland

Tlf. til kontaktperson

22842112

E-post til kontaktperson

terje.emberland@hlsenteret.no

Rolle i prosjektet

Holocaustsenteret er eit forskings-, utdannings- og formidlingssenter som byggjer sin aktivitet på studie av holocaust, folkemord, rasisme og antisemittisme og brot på menneskerettane på den eine sida og minoritetar, spesielt religiøse minoritetar og livssynsminoritetar, på den andre sida. Forskar Terje Emberland er kontaktperson i samarbeidet. Ei samarbeidsavtale vil bli utarbeidd i løpet av hausten 2015.

Samarbeidspartner 2

Navn på samarbeidende organisasjon/institusjon

Norsk institutt for bunad og folkedrakt (NBF)

Er det inngått formell samarbeidsavtale

Postadresse

Tyinvegen 27

Postnr / Poststed

2900 Fagernes

Kontaktperson

Camilla Rudrud

Tlf. til kontaktperson

61366255

E-post til kontaktperson

camilla.rudrud@bunadogfolkedrakt.no

Rolle i prosjektet

Norsk institutt for bunad og folkedrakt inngår i den konsoliderte museumsorganisasjonen Valdresmusea og er eit nasjonalt kompetansesenter for bunad, drakt og tekstil. Eit samarbeid om "Manifest - folkekultur og nasjonalisme i Noreg og Sverige" er nedfelt i arbeidsplan for 2015. Kontaktperson i prosjektet er undervisingsleiar Camilla Rudrud.

Samarbeidspartner 3

Navn på samarbeidende organisasjon/institusjon

Didrik Söderlind

Er det inngått formell samarbeidsavtale

Nei

Postadresse

Toftes gate 30

Postnr / Poststed

0556 Oslo

Kontaktperson

Didrik Söderlind

Tlf. til kontaktperson

23156079

E-post til kontaktperson

didrik.soderlind@human.no

Rolle i prosjektet

Didrik Söderlind bidreg i prosjektet med kompetanse om religion, høgreekstremisme, livssyn, skeptisisme og kultur.

Vedlegg

Vedlegg

- Budsjett.pdf
- Prosjektskisse_Signert.pdf